

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa, 16 grudnia 2024 r.

Opinia

Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji

Przy Krajowej Radzie Radców Prawnych

w przedmiocie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 864)

1. Uwagi wprowadzające

Przedmiotem opinii jest poselski projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (druk nr 864)¹. Opiniowany projekt ma służyć ułatwieniu dochodzenia roszczeń cywilnoprawnych w przypadkach naruszeń dóbr osobistych w Internecie. W tym zakresie proponowane rozwiązania mają uzupełniać regulację rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2022/2065 dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych)².

Projekt zakłada wprowadzenie do Kodeksu postępowania cywilnego trzech nowych postępowań odrębnych, w tym regulacji tzw. „ślepego pozwu” umożliwiającej dochodzenie roszczeń przeciwko osobom o nieustalonej tożsamości. Jest to już kolejna próba wprowadzenia takiej instytucji do porządku prawnego³. Poprzednie nie zyskały akceptacji ustawodawcy.

Ponadto projekt zmierza do nowelizacji Kodeksu cywilnego przez wprowadzenie szczególnej regulacji roszczeń przysługujących w razie naruszenia dóbr osobistych w wyniku rozpowszechniania nielegalnych treści przez odbiorców usług pośrednich za pośrednictwem Internetu. Przewidywane są także zmiany w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁴ umożliwiające powierzenia rozpoznawania spraw objętych projektowanymi postępowaniami odrębnymi wybranym sądom powszechnym. Dodatkowo projekt zakłada wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną⁵ oraz ustawie z dnia 12 lipca 2024 r. – Prawo komunikacji elektronicznej⁶, stanowiąc w tym zakresie częściowe dostosowanie prawa krajowego do Aktu o usługach cyfrowych. Ustawa zmierzająca w sposób całościowy do

¹ Dalej jako: „Projekt”.

² Dz. Urz. UE L 277 z 27 października 2022 r., s. 1-102; dalej jako: „Akt o usługach cyfrowych” lub „rozporządzenie 2022/2065”.

³ Zob. projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo telekomunikacyjne, druk sejmowy Sejmu RP VIII kadencji, nr 1715; projekt ustawy o ochronie wolności słowa w internetowych serwisach społecznościowych z 2022 r. (UD293); projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 728.

⁴ Dz. U. z 2024 r., poz. 334, ze zm.; dalej jako: „prawo o ustroju sądów powszechnych” lub „p.u.s.p.”.

⁵ Dz. U. z 2024, poz. 1513; dalej jako: „ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną”.

⁶ Dz. U. z 2024 r., poz. 1221; dalej jako „prawo komunikacji elektronicznej”.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L. dz. SP5-UP.020.252.10.2024

Data wpływu 18.12.2024r.

zapewnienia skutecznego stosowania rozporządzenia nr 2022/2065 jest obecnie przedmiotem prac legislacyjnych⁷.

Oczekiwanym efektem projektu ma być wzmocnienie ochrony prawnej poszkodowanych przez publikowanie nielegalnych treści w Internecie. **Projektodawca zasadnie dostrzega, że de lege lata brak jest mechanizmów pozwalających poszkodowanym na uzyskanie efektywnej ochrony prawnej w razie naruszenia dóbr osobistych przez sprawców, którzy rozpowszechniając nielegalne treści w Internecie, pozostają anonimowi.** Trafnie identyfikując ten problem, Projektodawca dobrał jednak takie środki, które – z przyczyn szerzej wyjaśnionych poniżej – nie pozwolą na osiągnięcie zakładanych celów.

2. Ocena projektowanych zmian

2.1. Uwagi dotyczące założeń konstrukcyjnych projektu

W zakresie projektowanych zmian w Kodeksie postępowania cywilnego w pierwszej kolejności należy odnieść się do koncepcji wprowadzenia trzech nowych postępowań odrębnych ujętych w nowym dziale IX tytułu siódmego księgi pierwszej części pierwszej Kodeksu zatytułowanym „Postępowanie w sprawach o naruszenia związane z rozpowszechnianiem nielegalnych treści w sieci Internet”. W projekcie proponuje się ustanowienie: „Postępowania w sprawach o naruszenia związane z rozpowszechnianiem nielegalnych treści przeciwko osobom o znanej tożsamości” (projektowane art. 505⁴⁰ – 505⁵⁵), „Postępowania w sprawach o naruszenia związane z rozpowszechnianiem nielegalnych treści przeciwko osobom o nieustalonej tożsamości” (projektowane art. 505⁵⁶ - 505⁶¹) oraz „Postępowania w sprawach o naruszenia związane z rozpowszechnianiem nielegalnych treści przeciwko dostawcom usług pośrednich (art. 505⁶² – art. 505⁶⁴). **Proponowane postępowania odrębne mają na celu „zapewnienie szybszej i bardziej efektywnej ochrony osób, których dobra osobiste zostały naruszone w wyniku działań podejmowanych w przestrzeni cyfrowej, w szczególności na platformach internetowych”.**

Przyjęta w projekcie metoda nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego przez wprowadzenie kolejnych postępowań odrębnych nasuwa zastrzeżenia. Jak zauważa się w nauce prawa, kreowanie przez ustawodawcę postępowań odrębnych powinno ograniczać się do sytuacji, w których dana kategoria spraw odznacza się tak swoistymi cechami, że jej rozpoznawanie w postępowaniu zwykłym byłoby nieefektywne⁸, ponieważ multiplikowanie postępowań odrębnych zagraża co do zasady systemowej spójności prawa procesowego⁹. Pociąga bowiem za sobą komplikację powiązań wewnątrzsystemowych¹⁰. Z tej przyczyny nauka prawa postuluje ostrożność w sięganiu przez ustawodawcę po konstrukcję postępowań odrębnych. **Z punktu widzenia praktyki taka metoda regulacji niejednokrotnie utrudnia prowadzenie postępowań, gdyż łączy się z nią możliwością jednoczesnego krzyżowania i współstosowania przepisów kilku postępowań**

⁷ Por. rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz niektórych innych ustaw (UC 21), <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-swiadczeniu-uslug-droga-elektroniczna-oraz-niektorych-innych-ustaw>, dostęp: 16.12.2024 r.

⁸ Zob. A. Machnikowska, w: *System Postępowania Cywilnego, tom 6, Postępowania odrębne*, red. A. Machnikowska, Warszawa 2022, s. 27 i n.

⁹ Zob. np. P. Grzegorzczak, *Postępowania odrębne w świetle projektowanych zmian Kodeksu postępowania cywilnego*, w: *Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej*, red. K. Markiewicz, Warszawa 2011, s. 72 i n.

¹⁰ Zob. S. Cieślak, *Powiązania wewnątrzsystemowe w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013, s. 132 i n.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

odrębnych. Trudności te jedynie częściowo rozwiązuje przyjęte w projekcie założenie wyłączności nowych postępowań odrębnych (projektowany art. 505⁴⁰ § 2 k.p.c., art. 505⁵⁷ k.p.c., art. 505⁶³ k.p.c.).

Uzasadniając wprowadzenie nowych postępowań odrębnych, Projektodawca wskazał, że „ogólne procesowe postępowanie cywilne nie jest w stanie zapewnić wystarczająco szybkiej reakcji na naruszenia, co prowadzi do eskalacji szkód, zarówno w sferze prywatnej, jak i zawodowej”. Projekt dostrzega, że postępowania cywilne często dotknięte są przewlekłością, co sprawia, że ochrona prawna w przypadku naruszenia dóbr osobistych przychodzi zbyt późno. Problem ten ma jednak charakter uniwersalny i wykracza poza materię sporów związanych z naruszeniem dóbr osobistych w Internecie. Jedynie tytułem przykładu można wskazać na mające już obecnie status spraw pilnych takie kategorie postępowań jak: o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej, o obowiązywanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia mieszkania, czy w ramach spraw z zakresu prawa pracy postępowania związane z roszczeniami pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę przez pracodawcę bez wypowiedzenia z winy pracownika, bądź w zakresie sprawy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych postępowania dotyczące przyznania lub wstrzymania prawa do emerytury lub renty. Nawet wyodrębnienie tych spraw jako pilnych w rozumieniu § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych¹¹ nie gwarantuje w obecnych realiach funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości ich sprawnego rozpoznania. Jednocześnie w postępowaniu cywilnym rozpoznawane są także inne kategorie spraw, nie mniej istotnych społecznie niż sprawy o naruszenie dóbr osobistych w Internecie, do które postulat ich sprawnego rozpoznawania należy uznać za w pełni uzasadniony. Tytułem przykładu można wskazać chociażby na sprawy o alimenty czy o roszczenia konsumentów. **Sklania to do postawienia pytania, dlaczego wybrana przez Projektodawcę kategoria spraw ma być rozpoznawana w sposób priorytetowy względem innych kategorii roszczeń cywilnoprawnych.** Z uzasadnienia Projektu nie wynikają argumenty mogące uzasadnić taką decyzję.

Co więcej, **projekt różnicuje sytuację poszkodowanych w zależności od tego za pośrednictwem jakich środków masowego przekazu doszło do naruszenia ich dóbr osobistych.** Wyrażony w projekcie postulat udzielania ochrony prawnej w sposób priorytetowy dotyczy bowiem wyłącznie roszczeń związanych z naruszeniem dóbr osobistych w Internecie, nie zaś naruszenia dóbr osobistych za pomocą innych, w tym tradycyjnych, środków. Ujmując rzecz obrazowo można postawić pytanie, dlaczego poszkodowany naruszeniem dobra osobistego w serwisie społecznościowym ma uzyskiwać ochronę wcześniej niż osoba, której dobra osobiste naruszono w radiu czy telewizji. Przyjęte w projekcie kryterium różnicuje kategorie spraw o naruszenie dóbr osobistych może nasuwać wątpliwości z perspektywy art. 32 ust. 1 zd. 2 Konstytucji RP. Tym bardziej że racje stojące za takim kryterium nie zostały przedstawione w sposób przekonujący w uzasadnieniu projektu.

Pod względem praktycznym wątpliwości nasuwa także przyjęta metoda „przyspieszenia” rozpoznawania spraw objętych projektem. Projekt zakłada przyjęcie określonych, skróconych terminów dla czynności procesowych sądu. Chodzi tu w szczególności o: dokonania przez sąd wstępnego badania sprawy, w którego wyniku może dojść do oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego, w terminie 7 dni od dnia wniesienia pozwu (projektowany art. 505⁴⁷ k.p.c.); wydanie wyroku w terminie 14 dni od dnia wniesienia odpowiedzi na pozew (projektowany art. 505⁴⁹ k.p.c.), rozpoznanie apelacji w terminie 30 dni od dnia zarządzenia doręczenia odpisu

¹¹ Dz. U. z 2024 r., poz. 867

apelacji stronie przeciwnej (projektowany art. 505⁵⁵ k.p.c.). Niezależnie od zastrzeżeń, które nasuwa konstrukcja tych przepisów, o czym szerzej w punkcie 2.2. opinii, należy stwierdzić, że **przyjęta technika legislacyjną nie pozwoli na rzeczywiste przyspieszenie postępowań**. Proponowane terminy mają bowiem charakter instrukcyjny, a ich przekroczenie nie wywołuje jakichkolwiek negatywnych skutków procesowych. Tego rodzaju rozwiązanie, przy aktualnym poziomie obciążenia sądów okręgowych i apelacyjnych, może raczej przyczynić się do zwiększenia skuteczności skarg na przewlekłość proponowanych w projekcie postępowań niż do zapewnienia ich sprawności. Taki, niezamierzony przez Projektodawcę efekt ustanowienia terminów instrukcyjnych, wynika ze znaczenia jakie terminom instrukcyjnym przypisuje ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki¹². Otóż, zgodnie z art. 2 ust. 2 tej ustawy, dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Element tego badania stanowi dokonywanie przez sąd czynności w terminach ustanowionych w ustawie. Także z tej przyczyny **wprowadzanie do Kodeksu postępowania cywilnego terminów instrukcyjnych, których dotrzymanie z góry uznać można za raczej mało prawdopodobne**¹³, należy ocenić krytycznie.

Motywy projektowanych rozwiązań jest ponadto stworzenie instrumentu pozwalającego na identyfikację podmiotów naruszających dobra osobiste w Internecie, których tożsamość nie jest znana poszkodowanym. *De lege lata* niewskazanie przez powoda danych pozwalających na identyfikację pozwanego uniemożliwia skuteczne wszczęcie postępowania cywilnego. To z kolei uniemożliwia uzyskanie od usługodawcy świadczącego usługi drogą elektroniczną danych usługobiorcy, ponieważ te udostępniane są organom państwa uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów na potrzeby prowadzonych przez nie postępowań. W ocenie Projektodawcy odpowiedź na ten problem stanowi proponowana regulacja tzw. ślepego pozwu. Punkt odniesienia dla tej regulacji stanowi, jak można sądzić, przyjęta w praktyce sądów amerykańskich procesowa instytucja *John Doe lawsuit*, która pozwala już po wniesieniu pozwu przy zaangażowaniu ustalenie danych identyfikujących pozwanego¹⁴.

Projekt przewiduje nałożenie na sąd obowiązku podjęcia działań zmierzających do identyfikacji podmiotu, przeciwko któremu wytoczono powództwo. Warunkiem podjęcia takich działań jest przyjęcie przez sąd – na etapie wstępnego badania sprawy – że powództwo nie podlega oddaleniu jako oczywiście bezzasadne lub że nie są uprawdopodobnione obustronne naruszenia dóbr osobistych przez powoda i pozwanego. Jeżeli powództwo nie zostanie oddalone, sąd ma zwracać się najpierw do dostawcy usługi pośredniej z żądaniem przekazania danych pozwanego oraz przedsiębiorcy telekomunikacyjnych, będącego dostawcą publicznej sieci telekomunikacyjnej dla pozwanego, a następnie już do tego przedsiębiorcy telekomunikacyjnego z żądaniem przekazania danych pozwanego, o których mowa w art. 386 ust. 1 pkt 1 Prawa komunikacji elektronicznej. Taki

¹² Dz. U. z 2023 r., poz. 1725.

¹³ Tytułem przykładu wskazać można na praktyczne trudności z dotrzymaniem ustanowionego w art. 737 k.p.c. tygodniowego terminu na rozpoznanie wniosku o udzielenie zabezpieczenia; zob. np. P. Rojek-Socha, „Siedem dni zamienia się nawet w siedem miesięcy - o zabezpieczenie w sądach niełatwo”, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/wnioski-o-zabezpieczenie-przy-frankach-alimentach-czas-rozpatrywania,522605.html>; dostęp: 16.12.2024 r.

¹⁴ Por. opinia Biura Studiów i Analiz z 9 października 2023 r., BSA I.021.34,2024 r., s. 1. Stanowisko zgłoszone do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 728.

mechanizm ustalenia tożsamości podmiotu, przeciwko któremu wytoczono powództwo nakłada ciężar działań zmierzających do ustalenia danych pozwanego na sąd. Działania te mają być podejmowane już po wszczęciu postępowania i opierać się na dokonaniu przez sąd wstępnej oceny zasadności powództwa. Z kilku powodów rozwiązanie to nasuwa wątpliwości.

Po pierwsze, powoduje ono **rozszerzenie zakresu nałożonych na sądy powszechne zadań niezwiązanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 1 § 2 p.u.s.p.** Takie rozwiązanie należy ocenić jako kontrowersyjne w świetle zgłaszanych postulatów poprawy sprawności wymiaru sprawiedliwości przez ograniczenia kognicji sądów powszechnych i powierzanie wybranych zadań z zakresu ochrony prawnej na rzecz innych, niesądowych organów. Tytułem przykładu można wskazać na prowadzone obecnie w ramach Ministerstwa Sprawiedliwości prace analityczne nad możliwością pozasądowego rozwiązywania małżeństwa przez rozwód¹⁵. Na obciążenia dla wymiaru sprawiedliwości wynikające ze stałego rozszerzania kognicji sądów powszechnych o nowe rodzaje spraw i potrzebę jej ograniczenia od lat wskazują prezesi sądów apelacyjnych¹⁶. Na ograniczenie kognicji jako jeden z możliwych kierunków reformy wymiaru sprawiedliwości wskazuje także Najwyższa Izba Kontroli¹⁷. Podaje to w wątpliwość, czy dla osiągnięcia zakładanych przez Projektodawcę celów rzeczywiście konieczne jest nałożenie na sądy powszechne nowych obowiązków związanych z pozyskiwaniem danych od dostawców usług pośrednich oraz przedsiębiorców telekomunikacyjnych. Wydaje się to tym istotniejsze, gdy wziąć pod uwagę, co dostrzega także Projektodawca, że „w praktyce wiele postępowań można kwalifikować jako dotknięte przewlekłością”. Trudno zakładać, że nałożenie na sądy powszechne dalszych obowiązków poprawi ten stan rzeczy. Tym bardziej, że **zadania związane z pozyskiwaniem od dostawców usług pośrednich oraz przedsiębiorców telekomunikacyjnych danych pozwalających na ustalenie tożsamości osoby mającej być stroną pozwaną mogą być realizowane przez organy administracyjne pod kontrolą sądów administracyjnych.** Takie rozwiązanie lepiej odpowiada celom postępowania cywilnego, które powinno służyć orzekaniu o zasadność roszczeń przedstawionych w pozwie, a nie ustaleniu osoby pozwanego.

Po drugie, **projektowane rozwiązanie nie biorą pod uwagę możliwości wykorzystywania tzw. ślepego pozwu jako formy szykany wobec osoby, której zachowanie nie naruszało dóbr osobistych powoda, bądź celem obejścia przepisów o ochronie danych osobowych lub tajemnicy zawodowej.** Projektowane regulacje nie odnoszą się bezpośrednio do tego zagadnienia. Nie tworzą bariery przed wykorzystywaniem tzw. „ślepego pozwu” celem uzyskania danych osób, które formułują krytyczne uwagi pod adresem organów władzy publicznej, podmiotów życia publicznego, gospodarczego czy społecznego. Nie jest przy tym wystarczającą gwarancją przewidziana w projekcie możliwość oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego, zwłaszcza że powinno do niej dojść – jak zakłada projekt – w terminie 7 dni od dnia wniesienia pozwu. W tak krótkim czasie i opierając się wyłącznie na materiałach pochodzących od powoda dokonanie przez sąd oceny,

¹⁵ P. Rojek-Socha, MS rozważa rozwód przed notariuszem lub kierownikiem urzędu stanu cywilnego, <https://www.prawo.pl/prawniczy-sady/kiedy-rozwod-przed-notariuszem-na-jakim-etapie-prace-stanowisko-ms.527512.html>, dostęp: 16.12.2024 r.

¹⁶ Por. Najwyższa Izba Kontroli, Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Informacja o wynikach kontroli, KPB.430.2.2024, s. 73.

¹⁷ Por. Najwyższa Izba Kontroli, Zapewnienie sprawnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Informacja o wynikach kontroli, KPB.430.2.2024.

czy powód nie korzysta z tzw. „ślepego pozwu” sprzecznie z celem, dla którego instytucja ta ma zostać ustanowiona, może w praktyce okazać się niemożliwe.

Po trzecie, projektowane rozwiązania nie uwzględniają, że na Polsce spoczywa obowiązek implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1069 z dnia 11 kwietnia 2024 r. w sprawie ochrony osób, które angażują się w debatę publiczną, przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi („strategiczne powództwa zmierzające do stłumienia debaty publicznej”). Celem dyrektywy jest stworzenie gwarancji mających chronić podmioty zaangażowane w debatę publiczną przed oczywiste bezzasadnymi roszczeniami lub stanowiącymi nadużycie postępowaniami sądowymi w sprawach cywilnych mających skutki transgraniczne. Przyjęte w niej rozwiązania wymagają uwzględnienia w pracach nad opiniowanym projektem ze względu na ryzyko nadużywania tzw. „ślepego pozwu” w celu tłumienia debaty publicznej. W przeciwnym wypadku istnieje ryzyko, że proponowane w projekcie rozwiązania będą wymagały zmiany celem ich dostosowania do rozwiązań przyjętych w dyrektywie nr 2024/1069.

W projekcie przyjęto ponadto założenie o dokonywaniu i utrwalaniu czynności procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Taki kierunek regulacji należy co do zasady zaaprobować. Odnotowania wymaga jednak, że obecnie brak jest systemu teleinformatycznego o funkcjonalności pozwalającej na obsługę postępowań odrębnych wprowadzanych projektem. W tym kontekście zastanawia 14-dniowe *vacatio legis*, która jak się wydaje nie uwzględnia obciążeń organizacyjnych oraz czasu potrzebnego dla zapewnienia systemu informatycznego pozwalającego na dokonywanie i utrwalanie czynności procesowych dokonywanych elektronicznie.

2.2. Uwagi szczegółowe

Uwagi do projektowanych art. 505⁴⁰ k.p.c., art. 505⁵⁶ k.p.c., art. 505⁶² k.p.c.

W proponowanych postępowaniach odrębnych mają być rozpatrywane sprawy o ochronę dóbr osobistych związane z rozpowszechnianiem „nielegalnych treści” w rozumieniu projektowanego art. 2 pkt 2b ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną. Przepis ten nie zawiera jednak samodzielnej definicji „nielegalnych treści”, lecz odsyła do ich definicji zawartej w art. 3 lit. h rozporządzenia 2020/2065. **Takie, kaskadowe odesłanie narusza regułę wyrażoną w § 157 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”¹⁸, zgodnie z którą „[n]ie odsyła się do przepisów, które już zawierają odesłania”.** Co istotne także art. 3 lit. h rozporządzenia 2022/2065 nie określa, jakie treści należy uznawać za nielegalne, lecz sam odsyła w tym zakresie do innych aktów prawa krajowego oraz Unii Europejskiej. Motyw 12 rozporządzenia 2022/2065 wyjaśnia jedynie, że „pojęcie to należy rozumieć w szczególności jako odnoszące się do informacji, niezależnie od ich formy, które zgodnie z obowiązującym prawem są albo same w sobie nielegalne, takich jak nielegalne nawoływanie do nienawiści lub treści o charakterze terrorystycznym i niezgodne z prawem treści dyskryminujące, albo które stają się nielegalne na mocy obowiązujących przepisów ze względu na fakt, iż odnoszą się one do nielegalnych działań. Przykładowo może to być udostępnianie obrazów przedstawiających niegodziwe traktowanie dzieci w celach seksualnych, bezprawne udostępnianie prywatnych obrazów bez zgody, cyberstalking, sprzedaż produktów

¹⁸ Dz. U. z 2016 r., poz. 283.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

niespełniających wymogów lub podrobionych, sprzedaż towarów lub świadczenie usług z naruszeniem prawa ochrony konsumentów, nieuprawnione wykorzystanie materiałów chronionych prawem autorskim, nielegalne oferowanie usług zakwaterowania lub nielegalna sprzedaż żywych zwierząt”. Wymienione w motywie 12 rozporządzenia 2022/2065 treści uznawane za nielegalne mają charakter jedynie przykładowy, a samo pojęcie wymaga dookreślenia w procesie wykładni mogących znajdować zastosowanie przepisów innych aktów prawa krajowego oraz prawa Unii Europejskiej. **Pogłębia to wątpliwości dotyczące posłużenia się w opiniowanych regulacjach wielokrotnym kaskadowym odesłaniem, które skutkuje nieczytelnością przedmiotowego zakresu zastosowania projektowanych regulacji.**

Uwagi do projektowanego art. 505⁴¹ k.p.c.

Projektowany przepis przewiduje wnoszenie pism procesowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, zastrzegając jednocześnie, że ma to następować „na urzędowych formularzach”. Takie sformułowanie pod względem techniki legislacyjnej należy uznać za nieprawidłowe. Wnoszenie pism procesowych powinno bowiem następować albo „na urzędowych formularzach” albo „za pośrednictwem systemu teleinformatycznego”. Wzorcową w tym zakresie jest regulacja art. 505³¹ § 1 k.p.c. dotycząca wnoszenia pism w elektronicznym postępowaniu upominawczym, która przewiduje wnoszenie pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Jeżeli zatem intencją Projektodawcy było prowadzenia postępowania wyłącznie elektronicznie należałoby zrezygnować ze sformułowania o wnoszeniu pisma „na urzędowych formularzach”.

Uwagi do projektowanego art. 505⁴² k.p.c.

Projektowany przepis przewiduje właściwość miejscową sądu miejsca zamieszkania lub siedziby powoda w postępowaniu w sprawach o naruszenia związane z rozpowszechnianiem nielegalnych treści przeciwko osobom o znanej tożsamości. Regulacja ta znajdzie zastosowanie także w postępowaniach przeciwko osobom o nieustalonej tożsamości oraz przeciwko dostawcom usług pośrednich. Brzmienie przepisu wskazuje, że projekt ustanawia właściwość przemienną, co oznacza, że przynajmniej w sprawach o ochronę dóbr osobistych taka regulacja nie wprowadza nowej treści normatywnej. Już obecnie, zgodnie z art. 35¹ k.p.c., powództwo o ochronę dóbr osobistych naruszonych przy wykorzystaniu środków masowego przekazu można wytoczyć przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania albo siedziby powoda.

Odnosząc się do proponowanej regulacji właściwości miejscowej dostrzec należy, że **projekt nie uwzględnia problematyki jurysdykcji krajowej sądów polskich w sprawach przeciwko pozwanym z państw trzecich, chociaż sprawy regulowane projektem mogą mieć charakter transgraniczny.** Jeżeli zatem Projektodawca decyduje się na wprowadzenie szczególnej podstawy właściwości miejscowej, to tym bardziej uzasadnione jest uzupełnienie podstaw jurysdykcji krajowej w odniesieniu do spraw rozpoznawanych w procesie. Ułatwiłoby to stosowanie nowej regulacji w sytuacji, w której pozwany nie ma miejsca zamieszkania lub siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej ani w państwie członkowskim Unii Europejskiej. *De lege lata* mogącą w takim wypadku wchodzić w grę podstawą jurysdykcji krajowej jest przede wszystkim art. 1103⁷ pkt 2 k.p.c. Przepis przewiduje właściwość międzynarodową sądów polskich w rozpoznawanych w procesie sprawach o zobowiązania niewynikające z czynności prawnej, które powstało w Rzeczypospolitej Polskiej. Na tle tej regulacji przyjmuje się, że miejsce zdarzenia wywołującego szkodę obejmuje zarówno miejsce, w którym

nastąpiła szkoda, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie będące przyczyną szkody¹⁹. Rozważyć można uzupełnienie tej regulacji na wzór art. 35¹ k.p.c., co pozwoliłoby w szczególności uniknąć wątpliwość co do jurysdykcji krajowej sądów polskich w sprawach o ochronę dóbr osobistych naruszonych w Internecie. Podkreślić jednak należy, że w odniesieniu do ustalenia jurysdykcji krajowej w sprawach o naruszenie dóbr osobistych przeciwko pozwanym mającym miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej zastosowanie znajdzie Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych.

Uwagi do projektowanego art. 505⁴⁶ k.p.c. oraz art. 505⁴⁷ k.p.c.

Wątpliwości nasuwa przewidziane w projektowanym art. 505⁴⁶ § 2 pkt 2 k.p.c. wymaganie złożenia przez powoda oświadczenia, że zarówno przed, jak i po opublikowaniu nielegalnych treści objętych roszczeniem nie naruszył dóbr osobistych pozwanego, jak i powiązana z nim podstawa oddalenia powództwa z art. 505⁴⁷ § 2 k.p.c., gdy dołączone do pozwu²⁰ wypowiedzi powoda i pozwanego uprawdopodobniają tezę, że doszło do obustronnego naruszenia dóbr osobistych. W pierwszej kolejności odnotowania wymaga, że w doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się, że **wzajemność naruszeń nie wyłącza ochrony dóbr osobistych**. Z tej przyczyny wymaganie złożenia oświadczenia, o którym mowa w projektowanym art. 505⁴⁶ § 2 pkt 2 k.p.c., nie wydaje się celowe.

Jeżeli natomiast przyjąć, że proponowane postępowania odrębne mają mieć charakter uproszczonego i obejmować wyłącznie takie sytuacje, w których nie doszło do wzajemnego naruszenia dóbr osobistych, to niewłaściwe został określony skutek stwierdzenia przez sąd, że uprawdopodobnione jest obustronne naruszenie dóbr osobistych.

Przepis art. 505⁴⁷ § 1 2 przewiduje w takim wypadku oddalenie powództwa, chociaż stwierdzenie obustronnego naruszenia dóbr osobistych nie przesądza jeszcze o bezzasadności roszczenia powoda²¹. Oddalenie powództwa w postępowaniu cywilnym stanowi natomiast co do zasady wynik merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy²², do którego jednak – w projektowanym postępowaniu – nie dochodzi z uwagi na stwierdzenie przez sąd, że uprawdopodobnione jest obustronne naruszenie dóbr osobistych. Nie jestem zatem prawidłowe przyjęcie – ze skutkiem w postaci mocy wiążącej – że powództwo powinno zostać oddalone z tego tylko powodu, że uprawdopodobnione jest twierdzenie o wzajemności naruszeń dóbr osobistych.

Właściwe byłoby zatem ujęcie tego wymagania jako przesłanki dopuszczalności rozpoznania roszczenia w proponowanym postępowaniu odrębnym i przyjęcie innego skutku niż oddalenie powództwa. Punkt odniesienia dla tej regulacji może stanowić art. 505³³ k.p.c. – zarówno w brzmieniu obowiązującym, jak i poprzednim w stanie prawnym. Przepis określa skutki stwierdzenia przez sąd braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym. *De lege lata*, jeżeli sąd stwierdzi, że brak jest podstaw

¹⁹ T. Ereciński, w: *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom VI. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy)*, red. T. Ereciński, Warszawa 2017, art. 1103(7), uw. 3.

²⁰ Stosowanie do projektowanego art. 505⁴⁶ § 2 pkt 4 k.p.c.

²¹ Zob. M. Pazdan, w: *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Art. 1-449¹⁰*, red. K. Pietrkowski, Warszawa 2020, art. 24, nb. 3 i powołane tam wypowiedzi piśmiennictwa i judykatury.

²² Por. K. Weitz, *Charakter interesu prawnego jako przesłanki powództwa o ustalenie (art. 189 k.p.c.)*, Przegląd Sądowy 2018, nr 4, s. 7 i n.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

do wydania nakazu zapłaty, wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Odstąpiono w ten sposób od dotychczas obowiązującej zasady kontynuacji, w myśl której w przypadku, w szczególności niemożności wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, sprawa przekazywana była sądowi właściwemu miejscowo do jej rozpoznania. Mając na uwadze, że proponowane postępowania odrębne także mają mieć charakter elektroniczny, można – na wzór art. 505³³ k.p.c. – przyjąć, że w razie stwierdzenia przez sąd, iż uprawdopodobnione jest obustronne naruszenie dóbr osobistych, bądź to postępowanie podlega umorzeniu bądź też sprawa rozpatrywana jest z pominięciem projektowanych przepisów o postępowaniach odrębnych. W razie opowiedzenia się przez Projektodawcę za rozwiązaniem w postaci umorzenia postępowania konieczne byłoby uzupełnienie projektu o przepis przewidujący utrzymanie skutków prawnych wytoczenia powództwa w razie ponownego wniesienia pozwu w określonym terminie (por. art. 505³⁷ § 2 k.p.c.).

Uwagi do projektowanego art. 505⁴⁷ k.p.c.

W zakresie, w którym projektowany art. 505⁴⁷ k.p.c., przewiduje możliwość oddalenia powództwa jako oczywiście bezzasadnego na etapie wstępnego badania sprawy, wystarczające wydaje się odwołanie do stosowania art. 191¹ k.p.c. Z treści projektowanej regulacji nie wynika bowiem, aby przesłanki którymi powinien kierować się sąd zostały ujęte odmiennie niż w tym przepisie.

Uwagi do projektowanych art. 505⁴⁷, art. 505⁴⁸, art. 505⁴⁹, art. 505⁵⁰ k.p.c., art. 505⁵¹, art. 505⁵⁵ k.p.c.

Opiniowana regulacja szczegółowo określa terminy instrukcyjne na podjęcie przez sąd określonych czynności procesowych. Projektowany art. 505⁴⁷ k.p.c. nakłada na sąd obowiązek wstępnego badania sprawy w terminie 7 dni od dnia wniesienia pozwu – w takim terminie sąd miałby oceniać, czy nie zachodzą przesłanki oddalenia powództwa z art. 505⁴⁷ § 2 k.p.c. Następnie art. 505⁴⁸ § 1 k.p.c. nakłada obowiązek zarządzenia doręczenia odpisu pozwanemu „bezzwłocznie, jednak nie później niż w terminie 14 dni od dnia wniesienia pozwu”. Zgodnie z art. 505⁴⁹ k.p.c., wyrok powinien zapaść w terminie 14 dni od dnia wniesienia odpowiedzi na pozew. Z kolei art. 505⁵⁰ § 2 k.p.c. przewiduje obowiązek sporządzenia uzasadnienia wyroku w terminie 7 dni od dnia złożenia wniosku strony o doręczenie wyroku z uzasadnieniem. Dalsze terminy instrukcyjne wynikają w szczególności z art. 505⁵² oraz art. 505⁵⁵ k.p.c.

Wymienione regulacje przewidują terminy instrukcyjne odnoszące się zarówno do dokonywania czynności formalnych, jak i orzekania o *meritum* sporu. Projektując te terminy, nie uwzględniono w wystarczającym stopniu zróżnicowania spraw i występujących w nich okoliczności, które mogą wpływać na czas niezbędny do wydania wyroku. Niezależnie od wątpliwości, która nasuwa możliwość dotrzymania w praktyce proponowanych terminów, należy zwrócić uwagę, że **dążenie do zapewnienia szybkości postępowania nie powinno powodować, że dotrzymanie terminów określonych w ustawie utrudni lub uniemożliwi wszechstronnie rozpoznania sprawy w postępowaniu przed sądem pierwszej oraz drugiej instancji.** Takie ryzyko powstaje w razie przyjęcia tak krótkich terminów jak zaproponowane w projekcie.

Krytycznie należy ocenić skrócenie terminów przewidzianych dla dokonywania czynności procesowych stron postępowania. Dotyczy to zwłaszcza terminu z art. 505⁴⁸ § 2 k.p.c., który umożliwia ma pozwanemu wniesienie odpowiedzi w terminie 7 dni od dnia doręczenia odpisu pozwu. Projektodawca odstępuje w tym zakresie od reguły z art. 205¹ § 2 k.p.c., która przewiduje wezwanie pozwanego do złożenia odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie nie krótszym niż dwa tygodnie. Termin ten i tak należy ocenić jako krótki, a jego dalsze ograniczenie nie wydaje się niezbędne dla osiągnięcia celów projektu. Tym bardziej że

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

wprowadzenie jedynie 7-dniowego terminu na wniesienie odpowiedzi na pozew prowadzić będzie do drastycznego osłabienia sytuacji procesowej strony pozwanej względem powoda, który samodzielnie podejmuje decyzje, kiedy wnieść pozew i ograniczony jest w tym zakresie wyłącznie terminem przedawnienia roszczenia. Powód ma zatem z reguły zdecydowanie więcej czasu na przygotowanie pozwu niż pozwany na podjęcie obrony i wniesienie odpowiedzi na pozew. W konsekwencji ograniczenie terminu na wniesienie odpowiedzi na pozew do 7 dni prowadzić będzie do dalszego zaburzenia równości broni stron w procesie cywilnym. Takie rozwiązanie, bez uzasadnionej potrzeby, zakłóca możliwość przedstawienia przez pozwanego swego stanowiska w toku postępowania.

Dla osiągnięcia stawianych przez Projektodawcę celów nie jest ponadto konieczne projektowane w 505⁵¹ k.p.c. skrócenie terminu na wniesienie apelacji do 7 dni od dnia doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem. **Co do zasady należy raczej opowiedzieć się za wydłużeniem terminów do składania środków odwoławczych w postępowaniu cywilnym, które nie odpowiadają obecnie złożoności tak pod względem faktycznym, jak i prawnym spraw rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym.**

Uwagi do art. 505⁵⁰ k.p.c.

Przewidziany w art. 505⁵⁰ k.p.c. obowiązek ogłoszenia wyroku jest sprzeczny z projektowanym art. 505⁴⁴ k.p.c., który przewiduje rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym. Niezależnie od tego należy podać w wątpliwość potrzebę odrębnego uregulowania reguł sporządzania pisemnego uzasadnienia wyroku na wniosek stron. Przepis ten nie ma nowej treści normatywnej i stanowi powtórzenie regulacji ogólnej.

Uwagi do art. 505⁵² k.p.c.

Przepis art. 505⁵² § 1 k.p.c. nie ma nowej treści normatywnej i stanowi powtórzenie ogólnej regulacji dotyczącej apelacji.

Uwagi do art. 505⁵⁹ k.p.c.

Projektowana regulacja nakłada na dostawcę usług pośrednich oraz przedsiębiorcę telekomunikacyjnego obowiązek przekazania danych umożliwiających ustalenie tożsamości pozwanego. Spełnienie tego obowiązku powinno nastąpić w terminie 7 dni od dnia doręczenia żądania sądu. Termin ten ma charakter ustawowy, co uniemożliwi sądowi w uzasadnionych wypadkach jego przedłużenie. Uzasadnione jest wprowadzenie w to miejsce terminu sądowego. Takie rozwiązanie pozwoliłoby stosować art. 166 k.p.c., a tym samym dałoby sądowi możliwość przedłużenia terminu z ważnej przyczyny na wniosek zgłoszony przed jego upływem.

Zasygnalizowania wymaga ponadto wątpliwość, czy projektowane rozwiązanie rzeczywiście pozwoli na ustalenie imienia lub nazwiska albo nazwy lub adresu miejsca zamieszkania albo siedziby pozwanego. Nie można wykluczyć, że w wielu wypadkach dostawcy usług pośrednich lub przedsiębiorcy telekomunikacyjni nie będą dysponować danymi pozwalającymi na identyfikację pozwanego. Należy zatem mieć na uwadze, że proponowane rozwiązanie nie w każdej sytuacji zapewni ochronę prawną osobom, których dobra osobiste zostały naruszone, mimo poniesienia przez te osoby kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia obrony swych praw.

Uwagi do art. 505⁶⁰ k.p.c.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Projektowana regulacja zakłada umorzenie postępowania w sytuacji, w której dane wskazane przez dostawcę usługi pośredniej lub przedsiębiorcę telekomunikacyjnego nie pozwolą na identyfikację pozwanego albo uzyskanie takich danych okaże się niemożliwe. Na tle tej regulacji może powstać wątpliwość, czy umorzenie postępowania nastąpi także wtedy, gdy sąd otrzymał jedynie niektóre dane pozwanego spośród wymienionych w art. 505⁵⁸ § 1 k.p.c. Kwestia ta wymaga doprecyzowania.

W praktyce utrudnione może się okazać stosowanie art. 505⁶⁰ § 1 zd. 2 k.p.c., który przewiduje, że termin przedawnienia roszczeń „objętych przepisami niniejszego działu” zaczyna biec od nowa od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania. W pierwszej kolejności należy rozważyć – ze względu na materialnoprawny charakter tej regulacji – jej umieszczenie w przepisach kodeksu cywilnego. Niezależnie od tego, odnotowania wymaga, że przepis nie wymaga, aby roszczenia – w odniesieniu do których termin przedawnienia zaczyna biec od nowa – były dochodzone pozwem, lecz posługuje się szerszym pojęciem „roszczeń objętych przepisami niniejszego działu”. Przyczyny takiej redakcji przepisu zostały przez projektodawcę wyjaśnione.

W miejsce art. 505⁶⁰ § 1 zd. 2 k.p.c. postulować należy raczej wprowadzenie regulacji na wzór art. 505³⁷ § 2 k.p.c., który przewiduje zachowanie skutków prawnych, które ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, jeżeli w określonym terminie – po prawomocnym umorzeniu postępowania – pozew zostanie wytoczony ponownie.

Uwagi do art. 1050 § 4 k.p.c.

Przepis art. 1050 § 4 k.p.c. przewiduje odrębności w zakresie egzekucji czynności polegającej na złożeniu oświadczenia odpowiedniej treści w odpowiedniej formie zgodnie z tytułem wykonawczym powstałym w sprawie o naruszenie dóbr osobistych. *De lege lata* w tego rodzaju sprawie sąd wymierza dłużnikowi grzywnę w wymiarze do piętnastu tysięcy złotych, nakazując równocześnie zamieszczenie na koszt dłużnika ogłoszenia o treści egzekwowanego od niego oświadczenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Przed wprowadzeniem tej regulacji, co nastąpiło ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²³, uznawano, że egzekucja wyroku nakazującego publikację przeprosin miała charakter egzekucji czynności zastępowalnej²⁴. W uchwale SN z 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06²⁵, przyjęto, że obowiązek usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych, polegający na złożeniu przez dłużnika oświadczenia odpowiedniej treści w formie ogłoszenia, podlega egzekucji na podstawie art. 1049 k.p.c. Oznaczało to, że jeżeli sprawca naruszenia dóbr osobistych nie opublikował przeprosin w formie określonej w wyroku, pokrzywdzony mógł opublikować przeprosiny na koszt sprawcy naruszenia²⁶. **Wprowadzenie art. 1050 § 4 k.p.c. w istotny sposób obniżyło poziom ochrony dóbr**

²³ Dz. U. z 2023 r., poz. 614.

²⁴ M. Dziurda, *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 r.*, Warszawa 2023, art. 1050, uw. 2.

²⁵ OSNC 2007, nr , poz. 11.

²⁶ M. Dziurda, *Kodeks...*, art. 1050, uw. 2.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

osobistych²⁷. W piśmiennictwie wskazywano jako przyczynę wprowadzenia tej regulacji, wolę udaremnienia możliwości prowadzenia konkretnej egzekucji „przeprosin sądowych”²⁸.

Projekt nie odstępuje od tego rozwiązania, lecz dokonuje jego modyfikacji w ten sposób, że sąd może nakazać umieszczenie oświadczenia nie tylko w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, lecz także w „innym medium”. Proponowane rozwiązanie należy ocenić krytycznie, gdyż nadal pozostaje możliwość publikacji przeprosin w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, co z reguły nie doprowadzi do usunięcia skutków naruszeń dóbr osobistych, jeżeli do naruszenia doszło w Internecie. Z kolei przyznanie sądowi możliwości nakazania publikacji „w innym medium”, niezależnie nawet od samej nieokreśloności tego pojęcia, nie przekonuje, ponieważ nie wskazano przesłanek, którymi powinien kierować się sąd, decydując o wyborze miejsca publikacji oświadczenia. Z perspektywy systemowej **postulować należy raczej uchylenie art. 1050 § 4 k.p.c. i powrót do poprzedniego stanu prawnego, który gwarantował wyższy poziom ochrony w sprawach o ochronę dóbr osobistych niż rozwiązanie zaproponowane w projekcie.**

Uwagi do art. 448¹ k.c. oraz art. 449 k.c.

Wątpliwości nasuwa potrzeba wprowadzenie do kodeksu cywilnego art. 448¹ k.c. przewidującego możliwość zasądzenia, na wniosek o osoby, której dobra osobiste zostały naruszone w Internecie, sumy pieniężnej na rzecz tej osoby albo na wskazany przez nią cel społeczny. Podstawę dla wstąpienia z roszczeniem o zadośćuczynienie pieniężne oraz roszczeniem o zasądzenie odpowiedniej sumy na cel społeczny – niezależne od innych roszczeń przysługujących w związku z naruszeniem dobra osobistego – stanowi już obecnie art. 448 k.c. Przepis ten obejmuje zakresem swojego zastosowania także naruszenie dóbr osobistych w Internecie²⁹. Za niecelowe należy zatem uznać wprowadzenie szczególnej regulacji zawartej w projektowanych art. 448¹ k.c. oraz art. 449 k.c.

Uwagi do art. 4 projektu

Projektowane zmiany w ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną stanowią – częściowo – dostosowanie przepisów tej ustawy do regulacji Aktu o usługach cyfrowych. Mając na uwadze, że ustawa zmierzająca w sposób całościowy do zapewnienia skutecznego stosowania rozporządzenia 2022/2065 w polskim porządku prawnym jest obecnie przedmiotem prac legislacyjnych³⁰, celowe wydaje się skoordynowanie prac legislacyjnych w tym przedmiocie. Jest to tym istotniejsze, że projekt zmierza do określenia organów odpowiedzialnych za nadzorowanie dostawców usług pośrednich i egzekwowanie Aktu o usługach cyfrowych. Wprowadzenie efektywnego systemu nadzoru nad dostawcami usług pośrednich stanowi natomiast jeden z głównych celów rozporządzenia 2022/2065. Zgodnie z art. 49 Aktu o usługach cyfrowych państwa

²⁷ M. Dziurda, *Kodeks...*, art. 1050, uw. 210.

²⁸ Zob. szerzej H. Pietrzkowski, *Kilka uwag o egzekucji obowiązku usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych – w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 28.06.2006 r., III CZP 23/06 oraz zmian w art. 1049 i 1050 Kodeksu postępowania cywilnego*, Przegląd Sądowy 2024, nr 10, s. 7 i n.

²⁹ P. F. Piesiewicz, O.M. Piaskowska, *Ustalenie danych osobowych sprawcy naruszenia dóbr osobistych w Internecie celem dochodzenia ich ochrony w postępowaniu cywilnym*, Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II 2018, t. 61, s. 2, s. 278.

³⁰ Por. rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz niektórych innych ustaw (UC 21), <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-swiadczeniu-uslug-droga-elektroniczna-oraz-niektorych-innych-ustaw>, dostęp: 16.12.2024 r.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

członkowskie mogą podjąć decyzję o przydzieleniu zadań lub nadzoru nad konkretnymi sektorami innym właściwym organom niż koordynator ds. usług cyfrowych. Projekt zakłada wykorzystanie tej możliwości i określenie jako właściwych Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz – jako Koordynatora do spraw usług cyfrowych – Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej. Nie kwestionując możliwości przyjęcia takiego rozwiązania, należy opowiedzieć się za umieszczeniem takiej regulacji w akcie prawnym kompleksowo regulującym kwestie związane z dostosowaniem polskiego porządku prawnego do Aktu o usługach cyfrowych, nie zaś w ustawie, której przedmiot stanowi przede wszystkim zmiana Kodeksu postępowania cywilnego i skoncentrowanej na wprowadzeniu takich rozwiązań, które – zgodnie z deklaracją Projektodawcy – mają umożliwić przyspieszenie dochodzenia roszczeń w postępowaniach sądowych.

3. Wnioski

W świetle przedstawionych uwag należy stwierdzić, że mimo właściwej diagnozy przez Projektodawcę problemów związanych z dochodzeniem roszczeń od podmiotów naruszających dobra osobista w Internecie, projektowane rozwiązania mogą nie pozwolić na osiągnięcie zakładanych celów. Wątpliwości nasuwają zarówno przyjęte w projekcie założenia konstrukcyjne, a w szczególności wprowadzenia nowych postępowań odrębnych w Kodeksie postępowania cywilnego oraz nałożenie na sądy powszechne dodatkowych zadań niezwiązanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, lecz polegających na pozyskiwaniu danych umożliwiających identyfikację pozwanych w związku z projektowaną regulacją tzw. „ślepego pozwu”. Uzasadnione jest rozważenie przez Projektodawcę możliwości powierzenia takich zadań właściwemu organowi administracyjnemu, który działałby pod kontrolą sądów administracyjnych, nie zaś dalsze poszerzanie kognicji sądów powszechnych. Tym bardziej, że jeden z motywów projektu stanowi trafna diagnoza problemu przewlekłości postępowań sądowych. Nie wydaje się, aby zaproponowane rozwiązania przyczyniły się do poprawy tego stanu rzeczy.

Z kolei przyjęte w projekcie założenie o potrzebie priorytetowego potraktowania przypadków naruszania dóbr osobistych w Internecie wymaga konfrontacji z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa i odniesienia do innych kategorii spraw, w których ochrona prawna także udzielana jest zbyt późno. Wprowadzanie takich szczególnych, „szybkich” ścieżek dla określonych kategorii spraw nie powinno zastępować poszukiwania przez ustawodawcę rozwiązań systemowych zmierzających do efektywnego rozstrzygania wszystkich spraw cywilnych. Jest to o tyle istotne, że przyjęta w projekcie technika „przyspieszenia” postępowania przez wprowadzenie terminów instrukcyjnych w praktyce nie przełoży się na szybsze rozpoznanie spraw objętych proponowaną regulacją.

Aprobując przyjęty przez Projektodawcę kierunek w postaci poszukiwania mechanizmów przyspieszenia postępowań w ich pełnej elektronizacji, należy zaznaczyć, że obecnie nie istnieje system teleinformatyczny, którego wykorzystanie projekt zakłada. Trudno przyjąć, aby taki system mógł powstać w zakładanym w projekcie 14-dniowym *vacatio legis*. Z tej przyczyny koncepcja wprowadzenia do postępowania cywilnego trzech nowych postępowań odrębnych, opartych na systemie teleinformatycznym, wydaje się obecnie przedwczesna.

Niezależnie od wątpliwości, które nasuwają założenia konstrukcyjne projektu, w opinii zawarto uwagi szczegółowe zawierające szczegółowe propozycję modyfikacji lub poprawy poszczególnych rozwiązań zawartych w Projekcie w razie skierowania go do dalszych prac legislacyjnych.

KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Opracował:

dr Bartosz Wołodkiewicz

Katedra Postępowania Cywilnego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Warszawski